

SiS etiska riktlinjer

Inledning

SiS har haft etiska riktlinjer sedan år 2000. Detta är den tredje och omarbetade versionen. Tyngdpunkten i riktlinjerna ligger framförallt på verksamheten, det vill säga vården och behandlingen och på relationen mellan SiS medarbetare och klienten/den unge.

Riktlinjerna ger vägledning i svåra situationer och ställningstaganden, och bidrar till etisk reflektion. Avsnitten hör ihop och riktlinjerna behöver därför läsas i sin helhet. De är ett komplement till gällande lagstiftning och internationella överenskommelser som exempelvis konventionen om mänskliga rättigheter och barnkonventionen. Alla som arbetar inom SiS har ansvar för att arbeta i enlighet med riktlinjerna oavsett funktion, arbetsuppgift eller arbetsplats. Det är viktigt att kontinuerligt reflektera och diskutera etiska problem som uppstått eller kan uppstå i arbetet.

Medarbetare i ledningsposition har ett särskilt ansvar för att främja de värderingar som präglar riktlinjerna och att agera som föredöme. De har ansvar för att ge alla medarbetare möjlighet att fördjupa sig i etiska frågor genom exempelvis utbildning, temadagar eller seminarier.

Samtliga medarbetare, även vikarier och timanställda, ska informeras om riktlinjerna och skriva under att man tagit del av dem och avser att arbeta i enlighet med dem.

Stockholm december 2014

SiS uppdrag

SiS uppdrag är att ge vård och behandling till de klienter och ungdomar som vårdas vid LVM-hemmen och de särskilda ungdomshemmen. Vården syftar till att ge klienter och ungdomar bättre förutsättningar för ett socialt fungerande liv. Majoriteten har omfattande problem och många har vårdats frivilligt innan de omhändertogs med stöd av LVU respektive LVM eller dömdes till slutet ungdomsvård.

Tvångsvårdens villkor

Det finns villkor inom tvångsvården som ställer oss inför etiska problem:

- Klienter och ungdomar vårdas oftast på institutionen mot sin vilja.
- Vi låser in och utövar kontroll bland annat genom att använda lagstadgade särskilda befogenheter.
- Vi utövar tvång för att få klienter och ungdomar att delta i institutionens rutiner och aktiviteter, "tvånget i vardagen".
- Klienter och ungdomar befinner sig i beroendeställning till oss och vi har makt över deras tillvaro på institutionen. Våra relationer är inte jämbördiga, det vill säga vi möts inte på lika villkor.
- Många klienter och ungdomar anpassar sig på ytan enbart utifrån risken för att bli utsatt för sanktioner.

Som medarbetare inom tvångsvården försätts vi i situationer som skiljer sig från situationer i privatlivet. Arbetet inom SiS är svårt och ställer särskilt höga krav på alla medarbetare vad gäller bemötande, etisk observans och förmåga att handla och förhålla sig etiskt korrekt.

Vi måste reflektera över vårt ansvar gentemot klienter och ungdomar, deras närstående och gentemot arbetskamrater. Vi behöver vara särskilt uppmärksamma på vår makt, hur vi använder oss av makten, hur den kan uppfattas av dem vi vårdar och vilka konsekvenser maktutövningen kan leda till.

Grundläggande etiska värden

Det finns grundläggande etiska värden som är särskilt viktiga för SiS verksamhet. I vården och behandlingen står vi ofta inför situationer som innehåller etiska bedömningar. De beslut vi fattar kan ha stor påverkan på klientens/den unges situation. När vi står inför beslut eller situationer som försätter oss i etiska dilemman behöver vi utgå ifrån de etiska värdena för att fördjupa reflektion och analys.

Alla människors lika värde

En grundläggande etisk princip är människovärdesprincipen som innebär att alla människor har lika värde och samma mänskliga rättigheter. Människovärdet är inte knutet till människors personliga egenskaper eller funktioner i samhället, som exempelvis kön, etnicitet, funktionsnedsättning, religionstillhörighet, sexuell läggning,

social ställning, inkomst, hälsotillstånd eller ålder. Varje form av diskriminering är därmed oacceptabel.

Humanitet

Humanitet innebär att vi uppmärksammar andra människor, ser deras behov och svårigheter och tar ett ansvar för dem. Andra människor ser vi som medmänniskor. Vi ska vara särskilt observanta och medkännande när det gäller människor i utsatta och svåra livssituationer.

Integritet

Integritet handlar bland annat om rätten till en privat sfär och om att få vara ifred för andras insyn och för omdömen om den egna personen. Inom tvångsvården gör vi intrång i klienters och ungdomars integritet, till exempel genom visitation och urinprovstagning. Det är viktigt att respektera individens privata sfär så långt som möjligt och att vi hjälper hen att upprätthålla sina gränser.

Självbestämmande

Tvångsvård i sig innebär en inskränkning av klienternas och ungdomarnas rätt till självbestämmande. Vår utgångspunkt måste vara att inom tvångets ramar så långt som möjligt bejaka individens självbestämmande och därigenom utveckla hens förmåga till fria val och beslut. Klienten/den unge ska vara delaktig i sin behandling och kunna påverka sin vardag på institutionen.

Rättvisa

Vården och behandlingen vid institutionerna ska vara likvärdig och klienten/den unge ska kunna få sina behov tillgodosedda oavsett var hen vårdas. Rättvisa i SiS verksamhet betyder emellertid inte att alla får samma vård och behandling. Klienternas och ungdomarnas behov och förutsättningar ser mycket olika ut och behandlingen måste anpassas utifrån individen.

Jämlikhet

Relationen mellan medarbetare och klienter/ungdomar är alltid bestämd av yrkesmässiga förhållanden och i denna relation har medarbetare en överordnad position. Detta visar sig i synnerhet i relationen mellan klienten/den unge och behandlaren, där klienten/den unge alltid är i beroendeställning. Behandlaren har också i sin yrkesroll maktbefogenheter, ytterst i form av lagstadgade särskilda befogenheter. Behandlaren har ett särskilt ansvar för att möta individen med en jämlik hållning, som en likvärdig person.

Kunskapsbaserad behandling

Utgångspunkten för vården är att göra gott gentemot klienten/den unge och att inte utsätta hen för verkningslösa eller skadliga insatser. Det är därför en etisk förpliktelse att vården är kunskapsbaserad.

Viktiga aspekter av vårt ansvar

Här beskrivs viktiga aspekter av vårt ansvar – gentemot klienten/den unge, gentemot hens närstående, gentemot varandra, och gentemot våra samarbetspartners. Vårt ansvar baseras på de etiska värden som är grundläggande för verksamheten.

Mitt ansvar för ett gott bemötande

Ett bemötande som präglas av respekt, omtanke och tydlighet ska genomsyra hela SiS och gäller alla vi möter i vårt arbete. Det bidrar till trygghet för dem vi vårdar och till en bra och trygg arbetsmiljö.

SiS värdeord för bemötande

Respekt

Jag respekterar dig som människa, bemöter dig med öppenhet och accepterar våra olikheter. Jag värdesätter din kunskap och dina erfarenheter.

Omtanke

Jag lyssnar aktivt, visar att jag försöker förstå och ger dig stöd. Jag är vänlig, hänsynsfull och engagerad.

Tydlighet

Jag ger den information som behövs för att vi ska kunna samarbeta. Jag uttrycker mig vårdat och begripligt och försäkrar mig om att du förstår vad jag menar. Jag genomför mina åtaganden och gör det jag säger att jag ska göra.

Mitt ansvar som medarbetare

Jag upprätthåller en professionell hållning, vilket bland annat innebär att alltid ha klientens/den unges bästa för ögonen samt att hålla isär arbetet och den privata sfären.

Jag arbetar för ett gott och tryggt behandlingsklimat och en god arbetsmiljö, och motverkar diskriminering i alla former.

Jag respekterar mina arbetskamrater och ger dem mitt stöd, men aldrig på bekostnad av klientens/den unges väl.

Jag är medveten om att jag kan uppfattas som en representant för SiS utanför tjänsten.

Mitt ansvar gentemot klienten

Jag bidrar till att ge klienten/den unge vård och behandling utifrån hens unika behov och förutsättningar.

Jag strävar ständigt efter samarbete med klienten/den unge och erbjuder, inom ramen för tvångsvården, reella möjligheter för hen att påverka sin situation.

Jag tar hänsyn till klientens/den unges integritet så långt det är möjligt inom tvångsvården.

Jag utnyttjar inte klientens/den unges beroendeställning, vare sig känslomässigt eller ekonomiskt, och har inte privata relationer med klienter/ungdomar.

Jag upprätthåller klientens/den unges rättigheter och tillgodoser rättssäkerheten.

Jag medverkar till att klientens/den unges religiösa och kulturella behov och intressen tillgodoses så långt som möjligt.

Jag hanterar sekretessbelagda uppgifter i enlighet med lagstiftningen. Övrig information om individen hanterar jag med stor varsamhet i såväl tal som dokumentation.

Mitt ansvar gentemot klientens närstående och gentemot samarbetspartners

Jag strävar efter samarbete med klientens/den unges närstående.

Jag samarbetar med berörd socialtjänst och andra aktörer i frågor som rör klienten/den unge.

Mitt ansvar vid konflikter, etiska övertramp och missförhållanden

Jag arbetar för att motverka negativ jargong och nedvärderande språkbruk i såväl klient- och ungdomsgruppen som i personalgruppen.

Jag bidrar till att reda ut konflikter.

Jag påtalar etiska övertramp gentemot klienter/ ungdomar eller medarbetare till närmaste arbetsledare eller annan högre chef.

Jag rapporterar missförhållanden eller risk för missförhållanden i enlighet med min skyldighet i lex Sarah.